

Lankësi ambasadorius Kazys Lozoraitis

Istorinėje Lietuvos Respublikos prezidentūroje lankësi ilgametis Lietuvos ambasadorius Romoje Kazys Lozoraitis su žmona. Jis papasakojo apie Lozoraičių – tėvo ir sūnų – diplomatinę veiklą, pateikė informacijos apie Italijos politinį gyvenimą prieš Antrajį pasaulinių karą ir po jo. Kalbėdamas apie rezistencijos laikotarpį Lietuvoje Kazys Lozoraitis sakė, jog savokos "geležinė uždanga" autorystė priklauso jo tėvui, palaikiusiam ryšį su Lietuvos rezistentais. Vėliau per Vakarų CŽV informacija pateko davo į Europos valstybes ir JAV. "Mano tėvas ragino Lietuvos rezistentus propaguoti tautiškumą, dvasines vertybės, bet saugoti gyvybę. Tačiau patriotiškai nusiteikęs Lietuvos jaunimas pasirinko kovos kelią", – sakė Kazys Lozoraitis.

Pokalbių apie ilgametę diplomatinę Kazio Lozoraičio veiklą, jo šeimos likimą, sąsajas su Kaunu moderavo istorikas prof. Egidijus Aleksandriavičius. K. Lozoraitis

"Tremtinio" inf.

Aštuntasis sėlėkis "Leiskit į Tėvynę"

I buvusių politinių kalinių ir tremtinių poezijos ir dainų šventę Alytuje iš visos Lietuvos suvažiavo bene keturios dešimtys chorų, daugybė dainos ir poezijos mylėtojų. Saulėta, šilta šeštadienio popietė didelį būrį alytiškių ir svečių sutraukė į aikštę prie įspūdingo "Laisvės Angelo" paminklo. Alytaus miesto meras Vytautas Kirkliauskas ir renginio atsakingoji koordinatorė alytiškė Janina Juodžbalienė pasveikino šventės dalyvius. Tokiu renginiui vadovavo populiarūs teatro aktoriai Petras Venslovas, Virginija Kochanskytė ir Dalia Jankauskaitė. Aktoriai skaitė poeziją, o dainininkas Danielius Sadauskas, Danutės Plytininkienės vadovaujamas alytiškių ansamblis ir vietinis Stasio Mikalonio diriguojamas choras "Atmintis" pramaišiui keitė deklamuotojus.

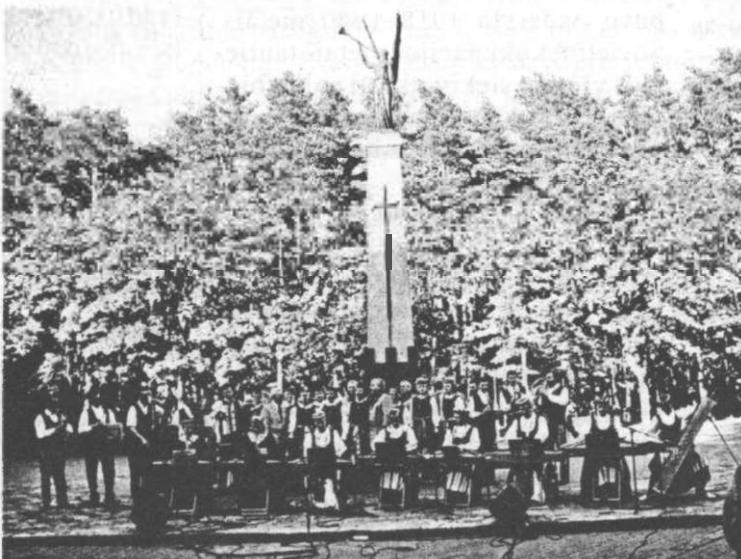
Ypač stiprū įspūdį paliko tenykščių moksleivių parengta kompozicija apie ižymiojo partizanų vado generolo

Adolfo Ramanausko veiklą ir žūtį. Sunku buvo sulaikyti jaudulį, kai lieknos kaip liepaitės merginos ir aukšti vaikinai – Dainavos krašto ąžuolėliai, chorų kartojo Laisvės kovotojų priesaikos tekstą, kuris iškilmingoje aplinkoje skambėjo kaip kartų pilietinės pareigos Tėvynėi perimamumo patvirtinimas. Tautos atžalynas akivaizdžiai paliudijo, kad laisvės kovų praeitis neužmiršta, kad ji puoselejama ir iš jos mokomasi.

Poezijos konkursą tremties tema laimėjo plačiai žinoma asmenybė – kompozitorius, poetas ir rašytojas Antanas Paulavičius, kurio gyvenimas ir kūryba paženklinti tarnystės gimtajai šalai ir okupanto represijų žyme. Laureatas paskaitė savo kūrybos. Tačiau ne vienas jautė, kad sklandžiai vykusioje poezijos šventėje neliko vienos pasireikšti atvykusiems iš visų krašto kampelių poetams ir eiliuotojams.

(keliamas į 2 psl.)

Dainavos krašte liejosi posmai...

Birželio 3–4 d. į padavimais ir legendomis apdainuota Dzūkiją iš Lietuvos miestų ir atokiausią miestelių atvyko buvę politiniai kaliniai ir tremtiniai – dainos ir poetinio žodžio mylėtojai. Išlakių pušynų apsuptyme Alytuje buvo surengta tradicinė, jau aštuonoji Lietuvos politinių kalinių ir tremtinių sajungos poezijos ir dainų šventė "Leiskit į Tėvynę".

Šeštadienį vakarėjančios saulės nuauksintoje senojo Alytaus parko aikštėje, prie didingo "Už Tėvynę žuvusiems" paminklo – Laisvės Angelo, suskambo "Dainavos" kanklininkų užgautos stygios, skelbdamos poezijos šventės pradžią. Viltingus ir nuoširdžius sveikinimo žodžius klausytojams – miesto visuomenei ir svečiams tarė Alytaus mst. meras Vytautas Kirkliauskas ir LPKTS Alytaus aps. bei šventės koordinatorė siela Janina Juodžbalienė. Vienas iš svarbesnių šios šventės akcentų – paskelbtas tradicinio konkurso "Leiskit į Tėvynę" nugalėtojus, poetus ir prozininkus, rašančius pasipriešinimo ir tremties tema. Jaunystėje išgyventą kančią ir netektis, patyrimus dainai išlieja poetinio žodžio proveržiais ir į gyvenimą sugrąžina anuomet išplėštus tautos istorijos puslapius. Šia tema, pasitelkę gyvuosių liudininkus, rašo ir Lietuvos moksleivija, išrodydama, kad tautos istorija nemari. Šiemet vertinimo komisijos: rašytojų R.Keturaitė, A.Dabulskio, Alytaus sav. Kultūros skyriaus ir LPKTS Alytaus sk. koordinatorės J.Juodžbalienės, sprendimu laureatū – pirmosios premijos nugalėtoju išrinktas bu-

vės tremtinys, šventės "Leiskit į Tėvynę" pradininkas, kompozitorius ir poetas Antanas Paulavičius už poetinio žodžio paminklą Lietuvos partizanams – herojinę poemą

Šventės koordinatorė J.Juodžbalienė su poezijos konkurso "Leiskit į Tėvynę" laureatu A.Paulavičiumi

"Partizanas Daumantas".

Antroji premija skirta buvusių politinei kalinei Mildai Zaveckienei už poezijos rinktinę "Tėvynė šaukia", trečioji – Elvyrai Aleknavičienei už istorinę apybraižą, skirtą lagerių kankiniui kunigui Nečiunskui, ketvirtąjį – buvusiai tremtinėi Vidmantei Keršulienėi už poezijos rinktinę "Apie tremtį". Apdovanojimus tauotos istorijos dainiams įteikė miesto meras. Jaunąjas rašytojas – Alytaus Adolfo Ramanausko-Vanago vid. moksleivai 11 klasės mokinės: Inetė Vadeikaitė ir Vaivė Bilaitytė, rašiusias konkursinius rašinius "Spalvų simfonija, suskambusi nelaisvėje" apie menininko likimą tremtyje, ir Sandrą Šarkauskaitė už rašinį

"Išplėsti dienoraščio puslapiai" pagal buvusių politinės kalinės, trijų brolių partizanų sesers J.Juodžbalienės pasakojimą, bei lietuvių kalbos mokytojai Rita Ališauskienė padėkojimas apdovanojimo ir kūrybinės sėkmės palinkėjo LPKTS pirmininkas Antanas Lukša.

Ilgai neišdilstantį šventės prisiminimą paliko ir Adolfo Ramanausko-Vanago moksleivų mokiniai, parengtų mokytojos Aldonos Butrimanskienės, skaitinėi iš mokytojo, partizanų generolo dienoraščio puslapiai, ištarti Laivės kovotojų dvasia alsuojuantys priesaikos žodžiai, visad priminsiantys, kad svarbiausia branginti tai, kas išsaugota pačiais gūdžiausiais tautos išbandymų metais.

(keliamas į 2 psl.)

Aštuntasis sąlėkis “Leiskit į Tėvynę”

(atkelta iš 1 psl.)

Jie rengesi šiai dienai ir, matyt, tokį jų norą reikėtų skatinti galbūt konkurso keliu arba sudarant priimtiną galimybę visiems norintiems pasireikšti. O gal verta būtų pasekti Lietuvos kariuomenės patirtimi? Kasmet organizuojamas moksleivių konkursas “Ką žinai apie Lietuvos kariuomenę” tapo populiarus. Puikiausiai galėtų rastis ir konkursas tremties bei laisvės kovų temomis, kuriamė dalyvautų moksleiviai. Tai būtų Tautos istorinio paveldo kultūrinis perėmimas ir natūralus jauniosios kartos ryšys su okupanto represijas patyrusiais garbaus amžiaus tėvais, seneliais, gal ir proseneliais. Juk su kiekvienais metais nemažas jų būrys išeina į Amžinybę.

Ne vienas svečias pasigedo raiškesnio Dainavos krašto poetų akcento. Man regis, Alytus, kaip šventės šeimininkas, tokią teisę ne tik turėjo, bet ir praleido puikią progą prisistatyti Lietuvai.

Sekmadienio dangus nežadėjo nieko gero – lietus ir atvésęs oras vertė negaišuojant gelbėti šventę. Miesto meras V. Kirkliauskas ir atsakingoji koordinatorė J. Juodžbalienė šį uždavinį atliko operatyviai ir puikiai. Autobusai pajudėjo Sporto rūmų link. Choristai sutilpo tribūnose, o DLK Birutės bataliono orkestras, dalis dainininkų ir svečiai išsidėstė arenaje.

Sugiedojus valstybės Himnų, šv. Mišias laikė arkivyskupas S. Tamkevičius. Meras V. Kirkliauskas pasakė sveikinamają kalbą ir pakvietė tylos minute pagerbtį okupacijos aukas – žuvusiuosius, mirusiuosius, tėvynėn nesugrįžusiuosius. Po to buvau paprašytas perskaityti Lietuvos Respublikos Prezidento Valdo Adamkaus sveikinimą šventės dalyviams (sveikinimo tekstas pateikiamas atskirai).

Valstybės vadovas savo metiniame pranešime išskyrė vieną didžiausių nūdienos iššūkių – “tam tikrą šalies gyventojų susvetimėjimą ir pilietinės brandos stoką.” Tarptautiniuose forumuose Prezidentas ne kartą yra minėjęs, kad kitų demokratinių šalių sėkmė yra ir Lietuvos sėkmė, “nes mūsų žmonės puoselėja tas pačias demokra-

tines vertėbes, tiki gerais kaimyniniai santykiai ir nuoširdžiai siekia sukurti klestinčią visuomenę.” Pilietinė savivoka ir atsakomybės už savo valstybės likimą jausmas ugdytini nuosekliai ir nuolatos. Štai Seimo narys A. Stasiškis mano, kad turėtų išsirutulioti tautą vienijanti idėja. Antrosios Respublikos metais žmones vienijo siekimas sukurti tautinę valstybę. Tai buvo padaryta 1918–1940 metais. Sovietinės okupacijos metais tautiečius vienijo siekis atkurti valstybingumą. O kokia idėja dabartiniu metu galėtų labiausiai pasitarnauti bendram reikalui?

Trečiojoje Respublikoje gyventojus turėtų vienyti pilietinės visuomenės sukūrimo idėja. Taip būtų atsiliepta ir į Prezidento įvardytą iššūkį. Pilietinė visuomenė formuoja bendrijų įvairovės ir savitarkos pagrindu, pradedant daugiabučio namo, sodininkų, skautų, šaulių, studentų ir kitų nevyriausybinių organizacijų valia ir pastangomis. Renginys “Leiskit į Tėvynę” akivaizdžiai liudija, kad buvusių rezistentų ir tremtinėjų organizacijos aiškiai jaučia pareigą stiprinti tautinį susipratimą ir padėti ugdyti juunesnės kartos atsakomybę už tautos ir valstybės likimą. To imtis įpareigoja skaudi okupacijos ir represijų patirtis. Ši patirtis virsta viltingu tikėjimu, kad Lietuvos valstybė sustiprės ir klestės Europos tautų bei demokratinių valstybių šeimoje.

Aštuonais degtis uždegta aukuro ugnis simbolizavo aštuonis “Leiskit į Tėvynę” renginius. Dirigentas keitė dirigentą, dainų pynę kartais nutraukdavo karinis orkestras, sykiai išsiungdamas į visą erdvę užpildžius galinį gausmą. Choristų ir negausių svečių nuotaika buvo pakili. Alytaus miesto visuomenė negalėjo dalyvauti šioje įspūdingoje dainų šventėje. Tai trūkumas, kurio, deja, išvengti nebuvo įmanoma. Bet, klausė manęs keletas dainininkų, kodėl šiuo itin svarbiu Lietuvos kultūros istorijai renginiu nessidomėjo Lietuvos televizija? O gal klausinėtojai ir aš apsirinkame? Duokdie dar kartą suklisti...

Edmundas SIMANAITIS

LR Prezidento Valdo ADAMKAUS sveikinimas poezijos ir dainų šventės “Leiskit į Tėvynę” dalyviams

Siunčiu pačius nuoširdžiausius linkejimus Jūsų šventei, suburiančiai viesus, kuriems brangus Tautos kančių ir didvyriškų išgyvenimų atminimas.

Lietuviška daina ir poezija lydėjo ir stiprino kiekvieną sovietinį terorą išgyvenusį asmenį. Dainingos melodijos ir ciléraščiai padėjo išsaugoti tai, ką turime brangiausio – savo tautinę tapatybę ir žmogiškajį orumą, kuriuos okupantai žiauriausiais ir nežmoniškiausiais būdais bandė nužudyti.

Dainai ir poetai daugeliui tremtinėi bei politinių kalinių padėjo išsaugoti viltį vėl gyventi nepriklausomoje Lietuvoje. “Leiskit į Tėvynę” – toks buvo didžiausias visų tremtinėi troškimas ir svajonė, kurios išsipildymo, deja, ne visi sulaukė.

Prieš šeoliaka metų, 1990-aisiais,

“Leiskit į Tėvynę” vėl suskambo laisvę atgavusioje Lietuvoje, Kaune. Ši poezijos ir dainų šventė tuomet įkūnijo ir šiandien vis dar reiškia tą pačią tiesą: engta ir žlugdyta valstybė privalo atsitiesti ir susigrąžinti orumą bei žmonių pasitikėjimą. Tokia turi būti mūsų Tėvynė – ori ir tvirta, gerbianti tiesą ir teisingumą.

8-oji buvusių politinių kalinių ir tremtinėjų dainų ir poezijos šventė dar kartą primena, kad valstybę privalome kurti kiekvieną dieną, savo gyvenimose ir aplinkoje įtvirtindami pamatinės vertėbes ir bendražmogiškuosius principus.

Nuoširdžiai sveikinu visus nuostabios dainų ir poezijos šventės dalyvius. Linkiu kuo geriausios asmeninės kloties visiems Jums, Jūsų šeimų nariams ir artimiesiems.

Dainavos krašte liejosi posmai...

(atkelta iš 1 psl.)

Poezijos posmus apie meilę Tėvynėi, žmogiškosios būties prasmę, deklamuojamus šventės vedėjų – aktorių Virginijos Kochanskytės, Dalios Jančauskaitės ir Petro Venslovo, vis keitė skambančios įvairaus žanro bei laikotarpio Dzūkijos krašto meno koletyvų melodijos ir dainos. Dzūkų folklorą dainavo ansamblis “Daulėlio” (vad. L. Zavistauskienė), ilgesingas tremties dainas – LPKTS Alytaus cho-

ras “Atmintis” (vad. S. Mikalonis), lietuvių liaudies dainas, pritariant kanklėms ir lietuviškoms birbynėms – liaudies meno studija “Dainava” (vad. D. Plytnikienė) ir solistai vilnietais Danielius Sadauskas bei jaunasis tauragėskis, Lietuvos muzikos ir teatro akademijos studentas Liudas Mikalauskas, sodriu baritonu sugrąžinęs į Lietuvos Atgimimą.

Dalia MACIUKEVICIENĖ
Autorės nuotr.

...ir dainos

Aštuntoje poezijos ir dainų šventėje “Leiskit į Tėvynę” dainorėliai, susirinkę iš visos Lietuvos – jų buvo per 1200, dalyvavon net 38 chorai – atliko keturiolika iškilmingų ir lyriškų dainų.

Šventę pradėjės Alytaus miesto meras V. Kirkliauskas palinkėjo choristams ir svečiams geros nuotaikos ir Alytaus Sporto rūmų skliautais akompanuojama Didžiosios kunigaikštienės Birutės bataliono motorizuotosios pėstininkų brigados “Geležinio vilko” orkestro (vad. V. Ščetilnikovas) nuaidėjo “Tautiška giesmė”. Alytaus A. Ramanausko-Vanago vidurinės mokyklos moksleiviai šventei parengė montažą “Kančios kelias” (muz. A. Mikalausko, scenarius P. Venslovo).

Nepalankios oro sąlygos į šventės scenarijų įnešė tam tikrų pataisų ir choristai bei žiūrovai buvo “išbarstyti” Alytaus Sporto salės tribūnose ir parteryje. Pirmoji nuskambėjo “Leiskit į Tėvynę” – šia daina atidaromos visos buvusių politinių kalinių ir tremtinėjų dainų šventės. Vėliau buvo dainuojama “Pilėnų lopšinė”, “Kur tu esi?”, “Ant dalgų vyrai pasirėmė”, “Kritusiems Lietuvos partizanams”, “Politiniams kaliniui”, “Dieve, grążink

visus”, “Tremtinio valsas” ir kitos. Chorams dirigavo – Julija Juodienė (Ukmergė), Rasa Gasiūnienė, Laima Venclovienė (Marijampolė), Edmundas Rėkus (Kalvarija), Vytautas Sainkauskas (Klaipėda), Antanina Laurenčikienė (Druskininkai), Bronislovas Jankauskas (Vilnius), Aušra Kazlauskienė (Kėdainiai), Romualdas Eičas (Tauragė), Adolfas Driukas (Utena), Stasys Mikalonis (Alytus), Alfredas Bukauskas (Telšiai), Marija Tautkutienė (Jurbarkas). Paskutinę – “Tai gimtoji Lietuva” dirigavo šių metų poezijos konkurso nugalėtojas, poetas ir kompozitorius, buvęs tremtinys Antanas Paulavičius.

Šventė baigėsi. Dirigento batuta perduota Tauragei, kur po dvejų metų įvyks devintoji poezijos ir dainų šventė “Leiskit į Tėvynę”. Užverčiant aštuntosios poezijos ir dainų šventės puslapį belieka padėkoti jos organizatoriams, pirmiausia – LPKTS Alytaus apskrities koordinatorei Janinai Juodžbalienėi, Alytaus miesto savivaldybei, Kultūros skyriui, visiems šio renginio talkininkams už puikias akimirkas, kurias patyrėme būdami kartu.

Aušra ŠUOPYTĖ

Gedulo ir vilties, okupacijos ir genocido dienų renginiai

Minint 65-ąsias „Juodojo birželio“ metines, Lietuvos gyventojų genocido ir rezistencijos tyrimo centras bei Švietimo ir mokslo ministerija Genocido aukų muziejuje (Aukų g. 2a, Vilnius) birželio mėnesį šalies mokiniams rengia atvirų durų dienas susipažinti su nauja ekspozicija bei dalyvauti dokumentinių filmų peržiūrose.

Birželio 13 d. (antradienė) 14 val. Rimo Metlovo skulptūros “Šauksmas” pristatymas Parlamento galerijoje, Seime.

Birželio 14 d. (trečiadienė) 10 val. Antano Sadecko fotoekspozicijos “Negrūžusiems iš Sibiro” atidarymas Parlamento galerijoje, Seime.

10.45–11.45 val. Gedulo ir vilties, Okupacijos ir genocido atmintinų dienų minėjimas Lietuvos Respublikos Seimo posėdyje.

12 val. Valstybės vėliavos pakėlimo ceremonija Nepriklausomybės aikštėje.

12.30 val. Okupacijos, genocido ir sovietmečio represijų aukų pagerbimo ceremonija ir mokinų pilietinė akcija

„Durys“ prie paminklo politiniams kaliniams ir tremtinėms Lukiskių aikštėje. Paroda “Piešiu istoriją” – 2005–2006 m. nacionalinio mokinų konkurso darbai.

14 val. atminimo valanda prie Naujosios Vilnios geležinkelio stoties memorialo.

18 val. šv. Mišios Vilniaus Arkikatedroje bazilikoje.

19 val. sakralinės muzikos valanda Vilniaus Arkikatedroje bazilikoje.

Birželio 15 d. (ketvirtadienė) 12 val. padedamas Atminimo vainikas 1944–1947 metų sovietinio teroro aukoms Tuskulėnų Rimties parko kolumbariume (Žirmūnų g. 1F, Vilnius). Kolumbariumas atidarytas 14 d. ir 15 d. nuo 10 val. iki 17 val.

14 val. simbolinių antkapinių paminklų sovietmečio represijų aukoms atminti pagerbimo ceremonija Rasų kapinėse.

16 val. atminimo vakaras su Veronika Poviloniene Lietuvos gyventojų genocido ir rezistencijos tyrimo centro kiemelyje (Didžioji g. 17/1).

Lenkų rinkimų akcija kaltinama lietuviškų mokyklų naikinimu Vilniaus rajone

Praėjusią savaitę sunerimė dėl Vilniaus rajone naikinamų lietuviškų mokyklų į Seimo narius kreipėsi "Vilnijos" draugijos pirmininkas K. Garšva ir Vilniaus rajono moksleivių tėvai.

Savo rašte jie aiškina esą nepaisant Seimo Švietimo, mokslo ir kultūros komiteto bei Švietimo ir mokslo ministerijos rūpesčio, birželio 9 d. įvyksiančio Vilniaus rajono savivaldybės tarybos posėdžio darbotvarkėje numatyta sunaikinti Nemėžio (116 vaikų), Rukainių (31 vaikas), Buivydžių ir Mostiškių pradines lietuviškas mokyklas. Taip pat ketinama simboliskai naikinti dvi lenkiškas mokyklas, turinčias po 3 vaikus ir čia pat steigti naujas lenkiškas mokyklas (5 vaikams).

"Prašome pasirūpinti, kad pagal LR įstatymus šios mokyklas būtų perduotos Vilniaus apskrities viršininko administracijai, taip pat būtų perduotos Maišagalos "Algirdo", Paberžės "Verdenės" vidurinės mokyklas, kurių vadovai nuolat patiria didžiulį spaudimą dėl lietuviškumo", – rašoma minėtame kreipimesi.

K. Garšva pateikė, keletą faktų, iliustruojančių kaip Vilniaus rajone naikinamos lietuviškos mokyklos. Jis ir moksleivių tėvai, kurių pavardės nenurodytos, prašo išsiaiškinti, kodėl 2005 m. Glitiškių pradinė lietuviška mokykla su 28 mokiniais prijungta prie lenkiškos mokyklos su 5 mokiniais paskiriant lenkų direktorių ir beveik pusiau (12 moki-

nių) sumažinant lietuviškų klasių mokininių skaičių. Kodėl Parudaminio pagrindinė mokykla, kurioje 46 mokiniai mokėsi lietuvių kalba ir 46 lenkų kalba, prijungta ne prie Juodšilių lietuviškos, o prie lenkiškos mokyklos? Kodėl dirbtinai norima naikinti Nemėžio lietuvišką mokyklą – darželi su 116 auklėtinii.

Taip pat likviduojama Rukainių pradinė lietuviška mokykla su 31 mokinius, ją prijungiant prie Lenkų rinkimų akcijos vadovaujamos trikalbės mokyklos, nors rajone paliekamos 8 pradinės mokyklos su mažesniu mokininių skaičiumi. Naikinamos Buivydžių, Mostiškių pradinės lietuviškos mokyklos prijungiant prie lenkiškų darželių, o lenkiškoje Pikeliškių aštuonmetėje mokykloje, kurioje yra tik 29 mokiniai, atidaromos 9 ir 10 klasės, lenkišką Egliskų pagrindinę mokyklą su 153 mokiniais bandoma "reorganizuoti" į vidurinę.

Taip pat jis norėtų, kad vienuomenė būtų informuota, "kodėl, kaip ir ankstesniaisiais metais, sutaupytas mokinijų krepšelio lėšas savivaldybė perskirsto tendencingai ir dideles sumas atiduoda lenkiškoms mokykloms".

Lenkiškos mokyklos jau seniai aprūpintos nepalygina-mai geriau negu lietuviškos. K. Garšva teigia, kad iki 2012 m. Vilniaus rajoną valdanti Lenkų rinkimų akcija akivaizdziai stiprins lenkiškas mokyklas, o lietuviškias naikins.

"Tremtinio" inf.

LPKTS valdybos posėdyje

Birželio 2 dieną įvyko antras LPKTS valdybos posėdis po LPKTS XIII suvažiavimo. Valdybos darbo ataskaitą pateikė LPKTS valdybos pirmininkė J. Marcinkevičienė. Ji informavo, kad birželio 2 d. Valstybės registre įregistruoti LPKTS XIII suvažiavime išrinkti valdymo struktūrų nariai: LPKTS pirmininkas Antanas Lukša, LPKTS valdybos pirmininkė Jūratė Marcinkevičienė ir valdybos nariai. Pasiūlyta valdybos pirmininko pavduotoja V. Jogminienė ir ats. sekretore O. Tamošaitienė.

Posėdyje aptartas Tremties ir rezistencijos muziejaus eksponatų perdavimas depozito teisėmis Kauno miesto muziejui ir pagal 2006 m. numatyta planą nevykdomos "Laisvės kovų archyvo" leidybos priežastys. Aptarti kandidatai į LPKTS apskričių koordinatorius. Informuota apie liepos 2 d. įvyksiantį LPKTS jaunesniųs kartos sąskrydį Kreivakiškyje, Pakruojo r.

Svarstyto LPKTS ir TS PKTF numatomų tarybos posėdžių sušaukimo datos.

"Tremtinio" inf.

Įvykiai, komentara Naujos stagnacijos grėsmė

Vargu ar pasiteisins Prezidento pasiūlymas formuojant naują Vyriausybę suburti platią socialdemokratų ir Tėvynės sajungos koaliciją. Mat brazauskinkai, atėjė "valdyti amžinai", jeigu ir sutiktu su tokia koalicija, tai tik jeigu TS priimtų jų ultimatumą, tai yra sutiktu su jų keliamomis sąlygomis. Na, o kol kas vadina-mieji socialdemokratai jau su-kurė savos koalicijos "branduolių" iš satelitinių partijomis pavadinė grupuočių – "valstybių-liaudininkų", naujai susibūrusių "pilietynių demokratų". Prie šio "branduolio" gali prisijoti ir liberalcentristai. Nei partijos ideologas G. Kirkilas, nei frakcijos seniūnas J. Olekas nekalba apie buvusius partnerius "darbiečius", tačiau yra užuominę, kad šiai grupuotei "apsivalius" mielai priims į kompaniją Z. Balčytis, kurį socdemai ketina iš-

rinkti ministru pirmininku, aiškina, kad būsimojoje koalicijoje ir Vyriausybėje gali būti ir "darbiečių", jeigu jie padorūs... "Darbo partija turi dar atskilti, tai yra tie partijos nariai, kurie galbūt neturi sąsajų su finansiniais pažeidi-mais", – dėstė Z. Balčytis.

Dabartinis Seimo pirminkas dievagojasi esąs švarutėlis, jokio "otkato" ne-émes ir niekam nieko nedavęs, nes... rusų oligarchas nieko neprileidavo prie partijos ka-sos. Jis skelbiasi esąs vos ne vienintelis teisuolis ir ragina kurti "koaliciją Lietuvai", kurioje nebūtų postų dalybų, asmeninių ambicijų ir siauru partinių interesų. Bet kur-gi dabar rasti tokį idealis-tų! Tuo labiau kad dar nepra-sidėjus būsimų postų daly-boms, partneriai tarsi vilkai žiūri vienas į kitą.

Prezidento iniciatyva, kad

socdemai ir konservatoriai kartu valdytų Lietuvą, gali taip ir likti vien popieriuje. Tuo labiau kad laikinoji "darbiečių vadė" L. Graužinienė aiškindama, kodėl gi jos gru-puotė neskuba įsilieti į soc-de-mu kuriamą koaliciją, pa-reiškė, jog skubėti néra kur, nes socdem ir "darbiečių" programinės nuostatos ir taip identiškos bei seniai su-derintos.

Vargu ar įgyvendinama ir priešlaikių Seimo rinkimų idėja, nes dabartiniame parla-mente pilna priklydėlių, pui-kiai žinančių, kad daugiau jų niekas neišrinks, todėl jokiui būdu nebalsuos už priešlaiki-nius rinkimus.

Aišku, tikrajam proveržiu verkiant reikia pasiaukojančių žmonių, suprantančių permai-nu būtimumą, pagaliau – idea-listų, nesirūpinančių vien sa-vo kailiu ir kišene.

Varšuvos bloko pakaitalas

Karingieji rusų generolai, kurių daugumos mąstysena né kiek nepasikeitė nuo Sovietų sajungos imperijos laikų, val-džioje įsitvirtinus KGB pulki-ninkui prezidentui V. Putiniui ir jo kagiebistinei aplinkai, pa-juto, kad vėl atėjo jų laikas. Nuolat kylant naftos ir dujų kainoms valstybės kasa vis pilnėja, o V. Putinas negaili pinigų naujai ginkluotei kur-ti. Šiuo metu Rusijos karinės bazės yra visose NVS šalyse, išskyrus Uzbekistaną ir Turk-méniją. Azerbaidžane dislo-kuoti kosminės kariuomenės daliniai, Kazachstane – ketu-ri poligonai ir raketų bandymų centralai, Tadžikistane – didelė 201-oji bazė, Kirgizijoje – ka-ro aviacijos bazė, Gruzijoje – kol kas dvi bazės ir aplėstoje nuo Gruzijos Abchazioje ir Pietų Osetijoje – vadinančių taimdariai, Ukrainoje – karinis Juodosios jūros laivynas, Ar-ménijoje – galinga bazė.

Ukrainai priklausančiam Kryme Rusija nuolat palaiko įtampą, todėl Krymas gali būti atplėštas nuo Ukrainos kaip Gruzijos Abchazija ir Pietų Osetija. Tiesa, Gruzija kate-goriškai reikalauja iš šalies iš-vesti Rusijos kariuomenę ir tas procesas jau prasidėjo. Ta-čiau, kaip šiomis dienomis pranešė Rusijos gynybos mi-nistras S. Ivanovas, prie Gruzijos sienos dislokuotos dvi kalnų brigados. Esą jos atėjo į pagalbą pasieniečiams.

"Dabar nuo Kaspijos iki Juodosios jūros statome labai stiprią sieną ir demonstruoja-me galingą karinę jėgą, nes ši siena mums ypač svarbi", – sa-kė S. Ivanovas. Kaip visada gynybos ministras kaltino

Gruziją, kad per jos teritori-ja į maištingają Čečeniją vos ne iš viso pasaulio plūsta "teroristai".

Rusijos žurnalistai pasitei-ravo, kaip elgsis rusų "taikda-riai" Pietų Osetijoje ir Abcha-zijoje, jeigu Gruzija bandys atsiimti jai priklausančias "respublikas". S. Ivanovas at-sakė labai karingai ir griež-tai: "Taikdariai vykdys savo misiją. Atsakas bus griežtas ir nedviprasmiškas. Vien to-dėl, kad 90 proc. Abchazijos ir Pietų Osetijos gyventojų yra Rusijos Federacijos pi-liečiai."

Negana to, Rusija ir komu-nistinė Kinija lipdo, faktiškai jau sulipdė, naujų karinjų blo-kų – taip vadinamą Šanchajaus bendradarbiavimo organiza-ciją (ŠOS). Šiomis dienomis Pekine tarési šios organizaci-jos narių: Rusijos, Kinijos, Kazachstano ir Uzbekistano gynybos ministrai ir vienbal-siai priémė Rusijos gynybos ministro ir vicepremiero S. Ivanovo pasiūlymą įsteigti reguliarai veikiantį šių šalių gynybos struktūrų konsultaci-jų centrą, jog, esant būtinybei, galima būtų greitai ir efekty-viai panaudotos ŠOS ginkluo-tosios pajėgos bei moderniau-sia karo technika ir informaci-nės technologijos.

Pekine taip pat buvo priim-tas S. Ivanovo pasiūlymas 2007 metais Rusijos teritorijoje surengti didelio masto bendras "antiteroristines" ka-rines pratybas. Jau nustatyta ir tų būsimų "antiteroristinių" manevrų teritorija – Rusijos Pavolgio–Uralo karinė apy-garda. Reikia priminti, jog pirmieji bendri ŠOS organizaci-

jos manevrai įvyko 2003 m. Kinijoje ir Kazachstane. Jie irgi buvo pavadinti antiteroris-tiniai. Pernai rugpjūčio mė-nešesj Rusija ir Kinija, prisimin-damos šlovingus Stalino ir Mao Czeduno laikus, pirmą kartą po 50 metų surengė bendrus karinius manevrus. Ofici-aliai buvo skelbiami, kad šių pratybų tikslas – "likvi-duoti etnius konfliktus ir ne-leisti svetimoms jėgomis į to-ko pobūdžio konfliktus įsi-kišti". Kitaip tariant, užkirsti kelią bet kokioms "spalvo-toms" revoliucijoms NVS šalyse, gal būt ir Kinijoje. Maskva ir Pekinas ne juokais išsi-gando tokią revoliuciją Gruzi-joje ir Ukrainoje.

Teiginiu "užkirsti kelią tre-ciosios jėgos įsikišimui", aiš-ku pirmiausia kalbama apie Jungtines Valstijas. Juk dabar tiktais JAV gali pasipriešinti bet kokiai agresijai, kylandai iš Maskvos ir sparčiai besi-ginkluojančio Pekino.

Todėl nereikia stebėtis Va-karų spaudoje pasirodžiusiais daugybe komentarų dėl Peki-ne įvykusio ŠOS šalių gyny-bos ministru susitikimo ir jo metu svarstyti klausimų. Pa-vyzdžiu, Švedijos Upsilon universiteto šiuolaikinio Di-džiojo šilko kelio programos vadovas Niklasas Svanstre-mas nedviprasmiškai parei-škė, kad kuriamas naujas Maskvos–Pekino–Delio ašies pavidalo karo jėgos centras. Pas-ak N. Svanstremo, Pekinas, ty-lomis pritariamas Maskvos, per ŠOS organizaciją siekia užtk-rinti savo ne tik karinius, bet ir ekonominius interesus Centri-nės Azijos regione.

Jonas BALNIKAS

“Gyvenimas – mano mokykla”

A. Krištopaitis gimė 1921 m. gegužės 21 d. Šiaulių r., Gruzdžių apyl. Valdomų kaime. Valdomuose įgijo pradinį mokslą, ten “sukūrė” ir pirmąjį savo kūrinį: ant tvarto sienos nuo ganiklų pusės kreida, anglimi ir dar kažkokiomis priemonėmis nupiešė paveikslą, kurį pamatės tėvas autoriu išpérė ir liepė ištepliotą sieną nuvalyti. Pirmąsias dailės žinias jis gavo besimokydamas Šiaulių berniukų gimnazijoje iš piešimo mokytojo, žinomo dailininko prof. Petro Aleksandravičiaus.

1940-ieji abiturientui A. Krištopaičiui buvo lemtini: spalį jį areštavo. Tai viena iš pirmųjų okupacijos komunistinio režimo aukų. Karo pradžios sulaukė Šiaulių kalėjime, su kalinių ešelonais buvo išvežtas į Rytus, įkalintas didžiuliamė, gręsmingame Staraja Rusos kalėjime. Toliau sekė Gorkis, Sucho-Bezvodnoje, Kirovas, Sverdlovskas, Novosibirskas. 1950-aisiais ištremtas prie Jenisėjaus ir Biriuozos upių santakos. Jau su pasu, beje, pažymėtu, bet be sargybos 1955 m. A. Krištopaitis atvyko į Buriatijos sostinę Ulan-Uđe iš tik 1958 m. gržo į Lietuvą, apsistoję Šiauliouose. Taigi 17 jaunystės metų praleido Urale ir Sibire, kalėjimuose ir lageriuose, kaip sakoma, “nuo skambučio iki skambučio”.

Galima būtų daug pasakoti apie A. Krištopaičio vargus ir kančias, pa-

Antanas Krištopaitis 1952 m.
Krasnojarsko kr., Punkt Počete
tirtas nelaisvėje, tačiau labiau domina, kaip išgyveno, gynėsi nuo nužmogėjimo, kokių kūrybos ir saviraiškos bandymų patyrė ekstremaliomis sąlygomis. Gorkio sities Anšlago lageriuose A. Krištopaitis pradėjo dalyvauti kalinių saviveikloje. Ten sukūrė pirmuosius savarankiškus scenografinius darbus: F. Šilerio “Klastai ir meilei”, Ostrovskio “Bekraitei”, K. Goldonio “Viešbučio šeimininkei”.

(keliamas į 5 psl.)

Sveikiname

Po ilgų kalinimo ir dar ilgesnių tremties metų, Lietuvon sugrįžusį Kęstučių JOKUBYNĄ sveikina “Laisvės varpo” leidėjai.

Skelbimai

Birželio 9 d. (penktadienį) rengiame žygį Tauro apygardos partizanų kovos takais. Programa:

9–9.50 val. Kauno r. Pažerų bažnytkaimis. J. Lukšos-Daumanto žūties vieta,

10.40–11.30 val. Marijampolės sav. Sasnavos seniūnija. Prie paminklo Raišupio didvyriams,

12–12.50 val. Vilkaviškio r. Gulbinėliai,

13–13.30 val. Opšrūtai,

13.50–14.30 val. pietūs Pilviškių vid. mokykloje,

15.30–16 val. Šakių r. Agurkiškės,

16.20–16.50 val. Valkų miškas,

17–19 val. renginio aptarimas Zylų dvare.

Informaciją tel. 8 699 11 958 suteiks V. Raibikis.

Birželio 10 d. 12 val. Lietuvos liaudies buities muziejuje, Rumšiškėse, prie tremtinių žeminukės – jurtos, įvyks tradicinis lapteviečių susitikimas. Paminėsime Gedulo ir vilties dieną, prisiminsime 65-ąsias tremties metines, pasidalysime naujienomis apie paminklą Lietuvos tremtiniams; pasiklausysime R. Vaicekauskų prisiminimą apie pirmąsias vietinio folkloro pamokas tremtyje (dainuos O. Vaicekauskų šeimos nariai). Renginyje dalyvaus aktoriai Petras Venslovas ir Virginija Kochanskytė, KTU folkloro ansamblis “Goštauta” (vad. Vilma Čiptytė) bei Lietuvos skautijos atstovai.

Birželio 17 d. (šeštadienį) Rumšiškėse įvyks XVII Magadano ir visos Kolymos buvusių politinių kalinių susitikimas. 11 val. rinksimės Rumšiškių kultūros rūmuose. 13 val. šv. Mišios Rumšiškių liaudies buities muziejaus koplyčioje. Kviečiame visus, kuriuos vienija Kolymoje išgyventos dieinos, kuriuos jungia tėvų ir senelių Lietuvai paaukotai metai.

10 val. iš prekybos centro “Savas” aikštėlės (Savanorių pr. ir Kovo 11-osios g. kampe, prie buvusio “Kauno” kino teatro) į Rumšiškes išvyks autobusas.

TS Politinių kalinių ir tremtinių frakcijos skyrių pirmininkams!

Dar kartą prašau pasitikslinti, ar TS PKTF skyrių narių duomenys yra įtraukti į bendrą TS skyrių duomenų bazę.

TS PKTF sekretorė O. Tamošaitienė

Dainuojantys jaunystę menančias dainas

Kalvarijos buvusių politinių kalinių ir tremtinių chorui – 15 metų

Tėvynės Atgimimas prasiveržė tarisi vulkanas, o kartu su juo – ilgus metus slopinta mintis, žodis, daina. Visoje Lietuvoje pradėjo kurtis ansambliai ir chorai, dainuojantys rezistencijos laikotarpio dainas.

Su džiaugsmu sutikę Atgimimą Kalvarijos miestelio ir apylinkių gyventojai buvo aktyvūs visų to meto darbų ir renginių dalyviai. Tuometinėje Maisto pramonės technikumo iškilmių salėje rinkdavosi norintieji išlieti savo jausmus ir atlkti pareigą atgimstančiai Tėvynei. Čia ir pradėjo skambeti Laisvės žodis: pasiskymai, prisiminimai, eilės ir dainos. Pirmą kartą 1990 m. vasario 16-osios minėjime paprašėme padainuoti Kalvarijos bažnyčios choristus, kuriems vadovavo vargonininkas A. Ramanauskas. Jausdama didelę atsakomybę jis į pagalbą pasikvietė tuometinį muzikos mokytoją Juozą Lukšį. Būtent tada buvęs politinis kalinių, Kalvarijos vidurinės mokyklos muzikos mokytojas J. Lukšys pasiryžo organizuoti tremties ir rezistencinių dainų chorą Kalvarijoje.

Iš pradžių susibūrė 35 buvę politinių kalinių, tremtiniai ir kiti mylinčieji patriotines dainas. Dainavome

praeitį, primena laikus, kai tik daina ir malda buvo geriausia palydovė ir ramintoja.

Pirmaisiais gyvavimo metais choras daugiausia dalyvavo savivaldybės renginiuose, tautinių, valstybinių švenčių minėjimuose, partizanų palaičių perlaidojimo, paminklų atidengimo iškilmėse, bažnyčiose ir kt. Metams bėgant choras dainavo Pasaulio lietuvių dainų, Tremtinių ir politinių kalinių dainų šventėse, Lietuvos laisvės kovų dalyvių saskrydžiuose, Lietuvos Respublikos Seime, Nepriklausomybės aikštėje minint Laisvės gynėjų dieną ir kt. Buvo daug prasmingų koncertų, malonių išvykų, dvasinės atgaivios.

Tačiau chorą ištiko didelė netektis – 1992 m. gruodį netekome choro įkūrėjo ir vadovo. Juozas Lukšys žuvo autoženklio metu. Tačiau pradėtą prasmingą darbą perėmė ir nuoširdžiai chorui ėmėsi vadovauti buvusio vadovo mokinys Edmantas Rékus. Jo kantrus ir pasiaukojo masas darbas skatinė stengtis, mokytis naujų dainų ir nuolat plėsti vis sudėtingesnį repertuarą.

Nors daugelis choristų jau garbaus amžiaus, tačiau vis kyla, bėga į repeticijas. Tai suprantama, nes daina gy-

Kalvarijos buvusių politinių kalinių ir tremtinių chorą

dinas, girdėtas vaikystėje, sukurtas ir dainuotas užkaltuose vagonuose, lageriuose, kalėjimų kamerose.

Kai išdainavome visas iš jaunystės atsimintas ir iš vadovo J. Lukšio tremties sąsiuvinį pasirinktas, rinkomės kitas dainas apie Tėvynę. Dainos, kuriuos buvo dainuojamos uždaruoose suėjimuose, namuose arba tik niūniuojamos, tada atskleidė visu turiniu ir dvasia. Gyvybingumą palaikė ir palai ko meilė dainai, jaunystė, tautos kančias menanti, kai naktį išgąsdinti beldimo į langus ir kojomis spardomų durų garsų bei svetima kalba riaumojamų žodžių, į nežinių su verkiančiais mažamečiais vaikais turėjome palikti gimtuosius namus ir Tėvynę. Šiandien galime tik pasidžiaugti, kad buvo ryžtasi organizuoti mūsų chorą, kurio atliekamos dainos atskleidžia Tėvynės

do dvasią ir stiprina kūną. Choro penkiolikos metų sukaktį sutinkame ruošdamiesi naujiems renginiams, tikėdamiesi būti stiprūs ir sveiki.

Labai simbolika, tarsi Aukščiausiojo siesta maloni žinia atskriejo mūsų choro 15-mečio proga. Džiaugiamės, kad choro įkūrėjas, muzikos mokytojas, Kęstučio apyg. partizanų spaudos bendradarbis, Karagandos ir Norilsko lagerių politinių kalinių sukilimo dalyvis Juozas Lukšys 2006 m. gegužės 15 d. Lietuvos Respublikos Prezidento dekreto (Nr. 611) apdovanojas (po mirties) Vyčio Kryžiaus ordinu Riterio kryžiumi.

Choristės:
Aldona DZEDULEVIČIENĖ,
Buritė LUKŠIENĖ,
Joana STANIUKYNAITĖ,
Ina Ona SLAVICKIENĖ

(atkelta iš 4 psl.)

Ten pat raše šukius, pieše draugų portretus, tapo lagerio "chudožniku". Krasnojarsko krašte sukūrė scenografiją A. Korneičiuko pjesei "Putinų giraitė", Ostrovskio "Audrai". Tuo metu lageriuose kalėjo daugybė įžymių artistų, muzikantų, dailininkų. Spektakliai buvo vežiojami po įkalinimo vietas, jie buvo traktuojami kaip auklėjamosios (ar "perauklėjamosios") veiklos sudėtinė dalis. Kaliniams tai buvo salytis su menu, šiokia tokia fizinio ir moralinio išlikimo galimybė.

Reikšmingą darbą A. Krištopaitis atliko Ulan-Udės opeiros ir baletų teatre. Ten jis sukūrė scenografiją 14 operų ir baletų. Teko dirbtį su patyruisiais dailininkais A. Tymiu ir M. Šestakova. Tuo metu sukūrė ir savarankišką darbą – "Sniego karalienės" sceninį apipavidalinimą Ulan-Udės kultūros namų lėlių teatrui.

Trejų metų laikotarpis Buriatijoje A. Krištopaičiui buvo sėkmingas – ten jis susiformavo kaip scenografas, kolegos laikė savu, buvo nepaisomajai "praeities". Su teatro kolektyvu gasto liavo Mongoliijoje, susidomėjo Rytų kultūra ir daile.

Apie A. Krištopaičio "sibirinio" periodo kūrybą ilgai nebuvo žinoma, o piešinių, akvarelių, tapybos darbų išliko nemažai. Tai likimo draugų ir šiaip sutiktų žmonių portretai, Sibiro peizažai, darbo scenos ant paprasto popieriaus skiautelių, pablukę ir pageltę. Jie liudija saviauklos pastangas, laipsnišką meistriškumo augimą. Tik atkūrus nepriklausomybę tie kūrinėliai parodytų didelėje apžvalginėje buvusių tremtinių ir politinių kalinių kūrybos parodoje Vilniuje. Idomu, kad tie Sibiro piešiniai Lietuvoje plito jau anais laikais. A. Krištopaitis prisimena, kaip lankydamasis pas A. Žmuidzinavičių virš pianino pamatė vieną savo darbelį, vaizduojantį Sibiro namą su pušimi, atvežtą Žmuidzinavičiaus svainio, buvusio politinio kalnio.

Metų kalėjimuose ir lageriuose A. Krištopaičio sąmonėje spaudė gilius pėdsakus. Buvo lemta susitikti su įvairiais žmonėmis, tapti bendrolikimo ir net ne vieno iš jų mirties liudininku.

Nuo 1958 iki 1982 m. A. Krištopaitis dirbo Šiaulių dramos teatre vyresniuoju dailininku dekoratoriumi, dekoracijų cecho vedėju. Jis prisidėjo prie daugumos teatro pastatymų, sukūrė dekoracijas daugiau nei 120 spektaklių. Darbas su patyruisiais meistras ugdė A. Krištopaičio meistriškumą, plėtė ir gilio patyrimą, žinias. Dailininkas ėmėsi ir savarankiškų darbų:

"Gyvenimas – mano mokykla"

1968 m. apiformino M. Baidžiėvo "Dvikovą" (rež. G. Šimkus), 1969 m. – S. Aliošino "Antrają žmoną" (rež. S. Paska), 1974 m. – Z. Chalapiano "Lopšinę" (rež. J. Vaitkus), 1980 m. E. Lapkaus inscenizuotą Z. Pluharžo "Paskutinį sustojimą" (rež. S. Paska). Nemažai teko api-

ti savo sumanyimus.

A. Krištopaitis daug piešė ir tapė. Aliejumi ir akvarele sukurti jo portretai, natūrmortai irgi neretai susiję su teatru – aktoriai, režisieriai, teatro atributika. Jo drobėje jamžintas ne vieno šiauliečio aktoriaus charakteringas vaidmuo.

pageidaujama, kliudyta rengti parodas.

Gausūs ciklai skirti Lietuvos gamtai, istorijos paminklams: piliakalniams, gandrildžiams ir paminkliniams medžiams. A. Krištopaičio akvarelės ir jų ciklai susiklosti į įdomų pasakojimą apie gamtos ir žmogaus ryšį, kul-

A. Krištopaičio akvarelė "Gen. Silvestras Žukauskas". 1989 m.

forminti saviveiklinių dramos mėgėjų spektaklių.

Teatras ir darbas su scenos menininkais tapo viena iš svarbiausių A. Krištopaičio gyvenimo ir meno mokyklų. Jis pasakojo, kad "visi turėjo gerų savybių – bet kai kurie ir nemažai kaprizų. O jei rimtais – didžiausiu autoritetu laikyčiau Aleksandrą Tyminą, Ulan-Udės operos ir baletų teatro vyriausiąją dailininką. Teatro dailininkai sako: "pažista sceną" arba "neišmano scenos". Tyminas pilna to žodžio prasme išmanė sceną ir dageriai išmanė scenos ir žiūrovo nuotolio paslaptį. Tai turbūt brangiausia dovana teatro dailininkui... Šiaulių scenoje vertėtų išskirti Dailį Rožlapą. Jis taip pat turėjo šių savybių. Po-

Lagerio dailininkų likimo draugai dažnai prašydavo nupiešti portretėli, kuri jidėdavo į laišką, ypač kai buvo draudžiamai fotografioti. Pabandė ir pats save nupiešti – taip buvo padaryta didelės autoportretų kolekcijos pradžia: nuo eskizelių iki stambių aliejinių paveikslų, nutapytų jau Šiaulių. 1996 m. Šiaulių "Laipų" galerijoje buvo surengta 60 jo autoportretų paroda. Unikali ekspozicija įtraukta į Lietuvos rekordų knygą.

Bevažinėdamas po Lietuvą dailininkas nupiešė ir akvarele nuliejo apie du šimtus, daugiausia vėjinių, apie pietų, apleistų, griūvančių malūnų vaizdų.

A. Krištopaičio akvarelių ciklas "Lietuvos bažnyčios" – grandiozinis apie 600 lakštų darbas. Juose visos Lietuvos bažnyčios, cerkvės, varpinės, šventorių vartai ir kiti statiniai nupiešti iš natūros. Kai kurie paminklai nupiešti iš įvairių pusių, yra ir interjero vaizdų.

Didelė kolekcijos dalis (apie 400 darbų) yra "Aušros" muziejuje, nemažai lakštų – pas žmones. Sovietiniai metais bažnyčių tema nebuvo

A. Krištopaičio akvarelė "Gudžiūnų malūnas". Apie 1977 m.

tūros ir istorijos paženklinimus. Prie tokų skirtinių ciklai "Kelionės Šiaulių apylinkėmis", "Čiurlionio pėdsakai Žemaitijoje". A. Krištopaitis sukūrė ir akvarelių ciklą apie 1863 m. sukiliimo vietas.

Pastaruoju metu A. Krištopaičio dėmesio centre – paminklai: jubiliejiniai, memorialiniai. Dailininkas surinko gausios vaizdinės ir istorinės medžiagos ne tik apie esamus, bet ir apie buvusius paminklus. Lygiagrečiai susidomėta ir asmenimis, kuriems tie paminklai pastatyti. Taip pamažu prieita prie Laisvės kovo tojų. Akvarelėse pabandyta rekonstruoti jų išvaizdą, karienė aprangą, atributiką. Tai karių paveikslai pradedant 18

odos apkeliau daug įmonių ir įstaigų, aplinkinių vietovių. Personalinės jo parodos veikė Šiauliuse, Vilniuje, Panevėžyje, Telšiuose, Kėdainiuose, Tauragėje ir kitur.

A. Krištopaitis – dažnas svečias Didžiojo Lietuvos kungiakščio Vaidoto "Geležinio vilko" Šiaulių dalinyje, yra surengęs ten akvarelių ir atvirukų parodą. Daliniui išsi-kėlus į Ruklą, Jonavos r. ryšiai nenutrūko. Akvarelių paroda buvo surengta Vilniaus įgulos karininkų ramovėje.

A. Krištopaitis, nuėjės toki sudėtingą, dramatišką gyvenimo kelią, liko labai darbštus, jautrus, bet kartu ir švelnus, geranoriškas. Visa tai jam netrukdo būti principingu lietuviu ir dailininku. Jis sako, kad geriausias mokytojas yra gyvenimas. Jam menkai terūpi buitis, svarbiausia – dvasinės, kūrybinės, be kita ko – ir politinės problemos. Okūrybos bagažas kalba pats už save. Už vaisingą kraštotoiros darbą A. Krištopaitis apdovanotas "Aušros" muziejaus Felikso Bugailiškio premija ir Mikelio prizu, jam suteiktas Šiaulių miesto Garbės piliečio vardas.

Vytenis RIMKUS

ideologiniai motyvais ir kriterijais. Tai tiesiog žmonės, lietuvių ir nelietuviai, susiję su Lietuvos istorija, šalia įžymių asmenybų – ir eiliiniai, užmiršti Laisvės kovų dalyviai.

A. Krištopaitis aktyviai dalyvauja parodose. Nemažai jo kūriniai įsigijo "Aušros", Telšių, Plungės, Kretingos muziejai. Kilnojamosios pa-

Laisvės kovų ir netekčiu paminklai Lukšto būrio partizanų slėptuvė Šilų miške

(Kęstučio apygarda)

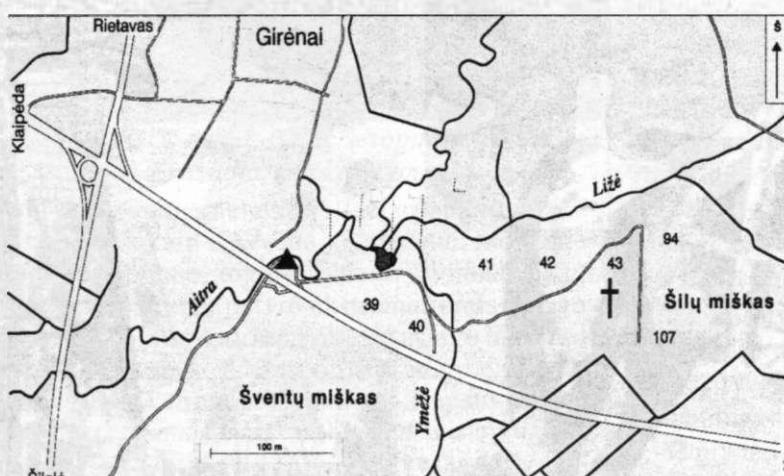
"Aitros upės krante ošia šilamiškis. Jis tekančios Aitros krantais tėsiasi į pietus. Gražus miškas vasaros metu. Jau nos medžių atžalos stiepiasi į viršų iš ten, kur guli išvirstę seni, supuvę jų tėvų ar protėvių kamienai, padangėn kelia purias galvas lieknos pušaitės ir eglės, palikdamos plačiusios paparčius ir žydičias gėles. Bet šis miškas gražus ir žiemą. Ant šakų susiklostęs sniegas spindi lyg nakties žvaigždutės. Ir miško tylo kiekvieną buria. Kada ne kada prabėga kiškelis, laputė ir ilgakojė stirna. Niekas negali pagalvoti, kad tokiamet yliame miške gyvena kovos broliai partizanai ir tuo už keliuko, tarp tankų pušelių, slepiasi stovykla". Taip poetiškai apie Šilų mišką, Šventų girios dalį, laikraštyje "Laisvės balsas" 1953 m. rašė partizanė Snieguolė. Jos minėtoje stovyklavietėje 1996 m. atstatyta slėptuvė, pašventintas kryžius žuvusiems kovotojams. Pagrindiniai darbų iniciatoriai – Jeronimas Oželis, Eugenijus Ianauskas, Aldona Gedvilienė ir Kazys Palekas. Slėptuvė ir kryžius mena Kęstučio apygardos Butigeidžio rinktinės Šalnos tėvynės Lukšto būrio partizanus, žuvusius 1952 metais.

1949 m. pradžioje pertvarkius Kęstučio apygardos partizanų struktūras, pakeitus jų pavadinimus, Lukšto ir kiti du būriai sudarė vadinamąjį Šalnos tėvyniją. Šio junginio vadasis Algirdas Liatukas-Vasaris laikėsi su Lukšto būriu, kuriam tuo metu vadovavo Simas Budreckas-Algirdas. Patyrę nesėkmę Lukšto būrio partizanai 1951-ųjų rudenį nutarė šiek tiek pakeisti dislokacijos vietą, pasitraukti į saugesnes, miškėtas Girėnų kaimo apylinkes. Įsikurta 67-ajame (daabar 43-asis) Šilų miško kvarale, tankiamė jaunuolyne buvusioje slėptuvėje.

Emgiebistai būrio paieškoms užvedė specialią bylą iškalbingu pavadinimu "Fanatikai", visą apylinkę apraizgė agentūriniu tinklu. Jų agentas "Pušis" vieną 1952-ųjų vasario dieną vaikščiodamas po Šilų mišką užuodė dūmus, o apsižvalges pastebėjo ir į jaunuolyną vedančius pėdsakus... Vasario 18 dieną MGB daliniai, talkinami Rietavo,

Tverų stribų, slėptuvę apsupo. Joje tuo metu buvo 13 žmonių. Partizanai kovodami mėgino prasiveržti, tačiau ir pamiskėje, ir ties kvartalu linijomis juos pasitikdavo kulkosvaidžių serijos. Kulkos pakirto Konstanciją Žilienę-Juodakę, Juozą Matutį-Laimutį, Juozą Vitkų-Aidą, Alfonsą Pudžemį-Arimantą. Vadas Vasaris buvo sužeistas, ir nors bendravygiai norėjo jį išnešti, liepė

tė-Ramunę – viena iš tākų prasiveržusiuų. Anuomet čia buita neperžvelgiamo eglyno, todėl partizanai įrengė ne įprastą požeminį bunkerį, o erdvia, gana sausą ir jaukią pusiau žeminę. Jie patys savo statinį vadino "trobėle". Tokios slėptuvės labiau būdingos pradiniam rezistencinio judėjimo etapui, kai partizanai laikėsi dideliais būriais, veikė gana atvirai.

Per Šilų mišką vedančių kelių schema. Atstatyta slėptuvė ir atminimo kryžius pažymėti juodu kryželiu. Sudarė Vytenis Almonaitis, kompiuteriu braižė Rūta Žezdrytė

Atstatyta Lukšto būrio partizanų "trobėle" Šilų miške

šiemis trauktis vieniems, o pats garbingai žuvo. Po kelių dienų nuo mirtinų žaizdų mirė šeštasis partizanas Pranas Kromelis-Šalis. K. Žilienė laukėsi kūdikio, tad galima sakyti, kad viso tądien nutrūko septynios gyvybės. Belieka stebėtis, kaip kiti partizanai, pralaužę kelis apsupties žiedus prasiveržė, liko gyvi. Penkių žuvusiuų kūnai buvo išniekinti Rietave, vėliau užkasti kalkių duobėje. Tik 1990 m. jų palaikai surasti ir perlaidoti Rietavo kapinėse.

Lukšto būrio slėptuvė iš kitų pastaruoju metu atstatytų partizanų žeminių išsiširkia autentiškumu. Pradėjus darbus buvo aptiktos jos senosios grindys, sienų likučiai (taigi buvo galima tiksliai nustatyti dydį), o kaip atrodė visa kita, papasakojo mūsų dienų sulaukus partizanė Emilija Vaitku-

Norint žeminię apžiūrėti, pirmiausia naujuoju Žemaičių plentu reikia nuvykti iki poilsio aikštėlės prie tilto per Aitros upelę. Čia prasidėjęs miško kelias kiek pavingiuodamas veda šiaurės rytų kryptimi, kerta 39, 40, 41, 42, 43 kvartalus. Nukakus maždaug tris kilometrus reikia staiga sukti dešinėn ir dar 500 m vykti keliu, vedančiu tarp 43 ir 94 bei 107 kvartalų. Galiausiai lieka paėjoti 200 m į vakarus staciaci per mišką. Kelias nuo aikštėlės – siaurokas, bet pažyruotas, geresniu oru pravažiuojamas. Pasinaudokime juo, kai lėksime į pajūrį ar tiesiog norėsime pakeliauti Kęstučio apygardos kovotojų takais.

**Vytenis ALMONAITIS,
Junona ALMONAITIENĖ
Autorių nuotraukos**

LGGRTC Pasipriešinimo dalyvių (rezistentų) teisių komisija skelbia sąrašą asmenų, pretenduojančių į kario savanorio ir laisvės kovų dalyvio teisinį statusą

(*Tėsinys*)

Jadvyga Baniotienė-Ver-

bickaitė, ryšininkė, Kaišiadorių aps. Kruonio valsč. Didžiosios Kovos apyg. Narsuolio, Saulės būriai 1944–1953 m. Petras Aloyzas Braškys, pogr. org. narys, Biržai 1952–1954 m.

Bronius Češūnas, partizanas, Utenos aps. Anykščių valsč. 1944–1945 m.

Aldona Degutytė, ryšininkė, Marijampolės aps. Prienų valsč. Tauro apyg. Geležinio Vilko, Birutės rinkt. 1945–1953 m.

Danutė Dubauskaitė, pogr. spaudos platintoja, Kybartai 1972–1990 m.

Česlova Duobienė-Gudaitytė, pasipr. akcijų dalyvė, Šakiai 1952 m.

Petras Gasiūnas (po mirties), sukiliimo dalyvis, Švenčionių aps. Daugėliškio valsč. 1941 06 22–28.

Monika Gavėnaitė, pogr. spaudos platintoja, Kaunas 1957–1988 m.

Jonas Gruodis, pogr. org. narys, Vilniaus m. LLA narys 1945–1946 m.

Pranas Izdūnis (po mirties), partizanas, Rokiškio aps. Juodupės valsč. Tėvo būrys 1944–1945 m.

Benediktas Jakas, pasipr. akcijų dalyvis, Šakių raj. Žygėnų k. 1959-02-16

Alfonas Kliorikaitis, pasipr. akcijų dalyvis, Šakių raj.

Žygėnų k. 1959-02-16

Petras Krasauskas (po mirties), partizanas, Kauno aps. Pažaislio valsč. Žvirblio būrys 1944–1945 m.

Stanislovas Krumpliauskas, pogr. spaudos platintojas, Kupiškio r. 1979–1991 m.

Eugenijus Krušinskas (po mirties), pogr. spaudos platintojas, Šakių aps. Lekėčių valsč. 1944–1946 m.

Vladas Kuokšta, ryšininkas, Raseinių aps. Šiluvos valsč. Prisikėlimo apyg. Maironio rinkt. Kudirkos, Nemuno būriai 1945–1953 m.

Petras Lapė, sukiliimo dalyvis, Kaunas 1941 06 22–28.

Juozas Laurinėnas, ryšininkas, Švenčionių aps. Daugėliškio valsč. Vytauto apyg. Tigro rinkt. Roko būrys 1946–1952 m.

Stasys Liogė, karys, Marijampolės aps. Kalvarijos valsč. Vietinė rinkt. 304 batalionas 3 kuopa 1944 02 16–1944 05 15.

Marijona (Marytė) Matukevičienė (Markvėnaitė) (po

mirties), ryšininkė, Panevėžio aps. ir valsč. Vyčio apyg. 1945–1949 m.

Elzbieta Meškauskienė-Simonaitytė, rėmėja, Pasvalio aps. ir valsč. 1947–1950 m. Genovaitė Meškelevičienė-Mieldaitytė, ryšininkė, Kauko aps. Garliavos valsč. Tauvo apyg. Birutės rinkt. 1945–1953 m.

Ignas Misiūnas, pogr. org. narys, Šiaulių aps. Pašvitinio valsč. 1944–1945 m.

Janė Miškinienė-Vitkauskaitė, ryšininkė, Jurbarkas, Kęstučio apyg. 1945–1949 m.

Stanislava Ona Mociškienė-Kaminskaitė, ryšininkė, Lazdijų aps. Rudaminos valsč. Dainavos apyg. Šarūno rinkt. Varno būrys 1945–1951 m.

Viktoras Morkeliūnas, partizanas, Raseinių aps. Girkalnio valsč. 1944–1945 m.

Klemensas Elegijus Nagignonis, partizanas, Marijampolės aps. Veiverių valsč. 1944–1945 m.

Stasys Pocius (po mirties), rėmėjas, Raseinių aps. Šiluvos valsč. 1945–1952 m.

Vytautas Rasilevičius (po mirties), pogr. org. narys, Vilnius 1949–1950

Eduardas (Edvardas) Rašytas (po mirties), sukiliimo dalyvis, Utenos aps. Vyžuonų valsč. 1941 06 22–28.

Monika Sarapinienė-Dedelytė, ryšininkė, Ukmergės aps. Siesikų valsč. 1946–1951 m.

Kazys Sipavičius (po mirties), pogr. org. narys, Šiauliai, LLA narys 1945–1947 m.

Jonas Steiblys, ryšininkas, Utenos aps. Kuktiškių valsč. Vytauto apyg. Liūto rinkt. Siubūno, Liūto būriai 1944–1957 m.

Veronika Ona Stoškienė-Baravykaitė, ryšininkė, Varėnos aps. ir valsč. Dainavos apyg. Rugio, Žaibo būriai 1946–1951 m.

(*Bus daugiau*)

Atsiliepimus apie šiuos pretendentus galite siuštis adresu: Lietuvos gyventoju genocido ir rezistencijos tyrimo centro Pasipriešinimo dalyvių (rezistentų) teisių komisija. Gedimino pr. 40/1, LT-01110 Vilnius. Pasiteirauti telefonu: (8 5) 231 4157.

Komisijos pastaba. Sąrašas skelbiamas remiantis Pasipriešinimo dalyvių (rezistentų) teisių komisijos darbo reglamento 8 punktu: "Pretendentai į kario savanorio ar laisvės kovų dalyvio teisinį statusą skelbiami spaudoje".

